

ΤΟ ΠΟΥΛΙ

VIII

Πέρα απ' τὰ οὐρανοθέμελα γιὰ μένα
 Ὁ Κόσμος τοῦ Ἥλιου καὶ τοῦ Φεγγαριοῦ
 Κλείνει, σὺν σφάλισμα τοῦ ἐνὸς παραθυριοῦ,
 Ποῦ μ' ἔχουν τὰ ὄνειρά μου σφαλισμένα
 Καὶ μέσ' απ' τίς χαραματίδες τοῦ Καιροῦ
 Τὰ μάτια μου θωροῦν τὸν κόσμον ἐμπρὸς μου
 —Τόσο στενὸ κι' ἀπόμακρο σὺν νῦν' ἐντὸς μου—
 Γιὰ μιὰν ἀχτίνα τοῦ φωτὸς τοῦ θαμπεροῦ
 Τοῦ σκοτεινοῦ μου πύργου, πρὶν νάρχισθῃ
 Τὸ Ἠλιόγευμα παντοτεινὸ νὰ μὲ κοιμίσῃ!

Τὸ Ἠλιόγευμα παντοτεινὸ : χρυσὸ πουλὶ
 Σὲ πέτρινο κλουδάκι τόσους χρόνους
 Ἔτσι τὸν κόσμον του θωρῶντας νὰ λαλήῃ
 Ἀντίκρου' ὅτους πολυκαρπούς του κλώνους,
 Κι' ἀντικρυνά' στίς τόσες τίς φωλιές
 Ποῦ ταῖρι ἀγαπημένο ὡς ὅτ' ὁ λουλούδι
 Κάθε πουλάκι απ' τὴ ζωὴ ζωὴς παλιῆς
 Νοιώθει καὶ ξανανιώνει μὲ τραγοῦδι...
 Χρυσὸ πουλὶ σὲ πέτρινο κλουδάκι χρόνους
 Τὸν κόσμον ἔτσι θωρῶ χαρούμενο ὅτους κλώνους,
 Τούς κλώνους τοὺς πολυκαρπούς, ποῦ ἀκόμα
 Δὲ γεύθηκα τὴ γλύκα ἐνὸς καρποῦ ὅτ' ὁ χῶμα!

Σπέντες

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΟΝΙΣΣΑ ΚΑΙ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

Τρία ἀστροπελέκια ἐπέσανε
 Τὸ ἕνα ξοπίσω στ' ἄλλο

ΣΟΛΩΜΟΣ

Στὴν τηλεφταιὰ του φυλλάδα (Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἐν Ἑλλάδι, ἐν Ἀθήναις 1903) ὁ κ. Χατζιδάκις γράφει τ' ἀκόλουθα (σ. 41).

«Ἐν τῇ Revue des Revues σελ. 27 διδασκόμεθα, ὅτι ὁ κ. Πάλλης «pour rendre les termes d' à n e s s e ou de Mont des Oliviers, avait créé des formes nouvelles sur le modèle des formes populaires». Ἀλλ' ὅταν τις ἐνθυμηθῇ, ὅτι τὸ θῆλυ τῶν ζώων λήγει παρ' ἡμῖν ἢ εἰς -α (σκύλλος σκύλλα, κουνέλλος κουνέλλα, γάϊδαρος γαϊδάρα κτλ.) ἢ εἰς -ίνα (βορθικὸς κίνα, (ἐ)λάφι-φίνα, γεράκι κίνα,

κάδουρος-ίνα καὶ ἐν Κρήτῃ καθράς-ίνα, λαγός-γίνα καὶ ἐν Κρήτῃ λαγουδίνα, πουλλί-ίνα, πρόβατον-ίνα κτλ.), οὐχὶ δὲ εἰς -ισσα, (οἶον οὐχὶ γεράκιςσα, οὐχὶ ἐλάφισσα κτλ.) διὰ τὴν συνήθειαν μόνον γυναικῶν ὀνόματα, εἴτε ἐθνικὰ εἴτε τάξεως δηλωτικὰ, λήγουσιν εἰς -ισσα, οἶον βασίλισσα, πριγκίπισσα, μαστόρισσα, γειτόνισσα, ἐπαρχιώτισσα, πατριώτισσα, χωριώτισσα, καπετάνισσα, Μοραϊτίσσα, Ἀνδριώτισσα, Ναξιωτίσσα κλπ, κλπ.), τότε πείθεται ὅτι οὐτ' ὁ γράψας, οὐτ' ὁ ὑποστηρίξας ἔχουσιν ἀληθῶς ζῶν καὶ ἀκαίον τὸ γλωσσικὸν αἰσθημα καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τῆς γλώττης. Ἀλλὰ τότε εἶναι ἥκιστα πάντω κατάλληλοι νὰ δώσωσιν ἡμῖν πρότυπα γραπτῶν λόγων τοῦτο ὀφείλουσι νὰ πεισθῶσι πάντες καὶ μάλιστα αὐτοὶ οὗτοι οἱ κεινοτάμοι».

Ὁ παράγραφος ἀφ' οὗ πρωτοφάνηκε μέσα στὴ Revue des Études grecques, (No 70 σ. 235), μὰ μὲ σημαντικὰ ἀλλιώτικη μορφή ὡς πρὸς τὴ σημασίαν τῶν ὀνομάτων ποὺ δέχονται τὴν κατάληξιν -ισσα. Ἐκεῖ μᾶς διδάσκει ὁ κ. Χατζιδάκις πῶς «[Ponr la féminine des noms d'animaux] ja mais «on n' emploie le suffixe -ισσα qui ne sert à former q u e des termes de gentillesse, de nationalité et de dignité». Φαίνεται ὅμως πῶς ξαναδιαβάζοντας τὸν κανόνα τοῦ ἔτσι ὅπως εἶναι μέσα στὸ γαλλικὸ κείμενο, παρατήρησε πόσο παιδιότικος εἶναι, καὶ προσπαθῆσε μὲ τὸ ἐλληνικὸ ξανατύπωμα νὰ διορθώσῃ τὸ χοντρά του λάθος (θὰ δοῦμε κατόπι πῶς δὲν εἶναι ἕνα τὸ λάθος). Καὶ κοιτάζετε πῶς μὲ χαρακτηριστικώτατο τρόπο ζήτησε νὰ προλάβῃ τὸν ἑαυτοῦ. Γιατί σ. 3 τῆς φυλλάδας του σὲ μιὰ σημειωσούλα μᾶς λέει πῶς τὸ γαλλικὸ κείμενο εἶναι περίληψις τοῦ ἐλληνικοῦ, καὶ πῶς τὸ ἐλληνικὸ μᾶς δίνει τὴν πραγματείαν τοῦ «ἀκριβῶς ὅπως συνετάχθη». Ἡ κουτοπονηρικὰ ὁμῶς δὲν ὠφελεῖ. Γιατί εἶναι ὁλοφάνερο πῶς οἱ λέξεις «τάξεως δηλωτικὰ» ὅχι μὲ περίληψιν, παρὰ ἴσα ἴσα μὲ σημαντικὸ ἄπλωμα μποροῦνε μοναχὰ νὰ καταστήσωσιν στίς λέξεις «termes de gentillesse et de dignité». Μῆτε γίνεται νὰ παραδεχτῆς πῶς τὸ συνήθως ποὺ τώρα ἔχει τὸ τάχα ἐλληνικὸ πρωτότυπο μποροῦσε μὲ περίληψιν ν' ἀλλαχτεῖ σὲ μοναχὰ (n e sert à former q u e). Ἔτσι τὸ μόνον ὀφελος τῆς λαθοχειρίας ἀφ' οὗ εἶναι νὰ δείξῃ πῶς ἀφοῦ τόσες φορές καλπονόησε ὁ κ. καθηγητὴς τοὺς ἄλλους, κατάντησε τέλος νὰ καλπονοήσεται κι' ὁ ἴδιος.

Ἐγὼ τώρα ἐδῶ σκοπὸν νὰ συζητήσω τὸν κανόνα τοῦ κ. Χατζιδάκιος, καὶ θὰν τὸν ξετάσω ὅχι κατὰ τὸ ἐλληνικὸ κείμενο—ποῦ ὁμῶς κ' ἐκεῖνο εἶναι ἀρκετὰ παιδιότικο—παρὰ κατὰ τὸ γαλλικὸ πρωτό-

τυπο. Κ' ἔχω τόσο περισσότερο δικαίωμα νὰν τὸν ξετάσω κατὰ τὸ γαλλικὸ πρωτότυπο, ὅσο ἡ χωριατιά ποὺ τελειώνει τὸν παράγραφόν του ἐκεῖ πρωτοφάνηκε, κι' εἶναι λοιπὸν στηριγμένη στὸν κανόνα τοῦ ὅπως μᾶς δόθηκε μέσα στὴ Revue.

Ἐλεγε λοιπὸν ὁ κ. Χατζιδάκις μέσα στὴ Revue πῶς ἡ κατάληξις -ισσα ἔχει ἡ ἐθνικὴ σημασία ἡ σημασία de gentillesse et de dignité. Δὲν εἶναι ἴσως δυσκόλο νὰ μαζέψῃς ἀρκετὰ ὀνόματα μὲ κατάληξιν -ισσα καὶ μὲ σημασίαν καταφρονετική ἢ καὶ ὑβριστική θὰ περιοριστῶ ὁμῶς μοναχὰ ν' ἀναφέρω μερικὰ καταχωρισμένα ἤδη σὲ βιβλία, ἐπειδὴ ἀλλιῶς δὲν ἔχει λόγον, ὑπάρχουν ἢ ὅχι, δὲ θὰ διστάσῃ ὁ κ. Χατζιδάκις ν' ἀρνηθῇ τὴν ὑπαρξὴ τους.

Καὶ πρῶτα πρῶτα ἄς ἀναφέρω διὸ παραδείγματα δικῆς του συλλογῆς ἀπὸ τὴν Einleitung in die Griechische Grammatik, δηλαδὴ ἀκαμάτισσα σ. 26

κολακεύτρισα σ. 27

Ἐπειτα ἀπὸ τὸ Λεξικὸν τοῦ Βλάχου τὰ διαδούλισσα

δρακόντισσα=ogresse (ἐρμηνεία τοῦ Βλάχου).

Κατόπι ἀπὸ τὸ Λεξικὸν τοῦ Βυζάντιου τ' ἀκόλουθα:

ἀνακατωσούρισα=intriguanse (ἐρμην. τοῦ Βυζάντιου).

αὐθάδισσα

θυμώδισσα

ἱερακομύτισσα

στραβοπόδισσα.

σακάτισσα

Καὶ τελεφταιὰ ἀπὸ τὸν πρῶτον ἀριθμὸν τῶν Προτύπων τοῦ Βλαχογιάννη—γραφίαν ποὺ πραγματικὰ κατέχει τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν χίλιες φορές πιὸ ἀγνὰ καὶ πιὸ κατὰ βάθος ἀπὸ τὸν κ. Χατζιδάκι—ἀναφέρω λέξιν ὑπερβολικὰ ὑβριστική, τὴ λέξιν φόνισσα (σ. 25 «δὲ μιλᾷς, μωρὴ φόνισσα».)

Ὁ κανόνας λοιπὸν τοῦ κ. Χατζιδάκιος ὡς πρὸς τὸ gentillesse καὶ dignité εἶναι ἀνόητος. Μὰ τώρα ἄς δοῦμε καὶ τὸ δέφτερό του μέρος, ἃ δηλαδὴ θηλυκὰ ὀνομάτων ζώων ποτὲς (jamais) δὲ γίνονται μὲ τὴν κατάληξιν -ισσα. Ἐδῶ παραπέμπω τὸ σοφὸν γραμματικὸν στὸ Λεξικὸν τοῦ Βλάχου, ὅπου θὰ βρεῖ σωστὰ καταχωρισμένη τὴ λέξιν γάλλισσα=dinde (ἐρμ. Βλάχου). Καὶ τί ἀνάγκη Λεξικοῦ; Δὲν ἄκουσε τάχα ποτέ τις τοὺς πουλητάδες τῶν κούρκων, ποὺ σὲ μιὰ ἐποχὴ τοῦ χρόνου—κατὰ τὰ Χριστούγεννα νομίζω

πρέπει νὰ ζητήσωμε· φιλί κι' ἀγκαλισμα καὶ νὰ ξαπλωθῶμε χάμου γυμνοί· κἄναι κρύον, μὰ θὰ τὸ ὑποφέρουμε κ' ἐμεῖς ὅπως ὁ Φιλητάς.

ΣΤ'. Αὐτὸ τοῦς γίνηκε νυχτερινὸ μάθημα. Κι' ὅταν τὴν ἄλλην μέραν ἔφεραν τὰ κοπάδια στὴ βοσκή, φιλήθηκαν μὲν ἰδωθήκαν, πρῶτα ποὺ δὲν τῶκαμαν ποτές προσητέρας, καὶ σφιχταγκαλιώθηκαν. Μὰ δὲν τολμοῦσαν νὰ δοκιμάσουν καὶ τὸ τρίτον γιαντρικόν, ἀφοῦ γδοῦθον νὰ πλαγιάσουν, γιατί ἦταν πολὺ ἀδιάντροπο ὅχι μοναχὰ γιὰ παρθένας παρὰ καὶ γιὰ νιούς γιδάρηδες. Πᾶλε λοιπὸν εἶχαν ἀγρύπνιες καὶ θυμόντουσαν ὅσα εἶχαν γίνῃ καὶ παραπονιούνταν γιὰ ὅσα εἶχαν ἀφήσει:

—Καὶ φιλήθηκαμε, μὰ κανένα διάφορον ἀγκαλιστήκαμε καὶ τίποτις περισσύτερον ἀπ' αὐτό. Λοιπὸν τὸ πλάγιασμα εἶναι τὸ μόνον γιαντρικὸν τοῦ ἔρωτος· πρέπει νὰ τὸ δοκιμάσωμε κι' αὐτό· χωρὶς ἄλλο κατὶ καλύτερον ἀπὸ τὸ φιλὶ μέσα σ' αὐτὸ θὲ νῆναι.

Ἦστερ' ἀπὸ τέτοιες συλλογές, καθὼς ἦσαν φυσικό, κι' ὀνειράτα ἐρωτικάκι ἐβλεπαν τὰ φιλιὰ, τ' ἀγκαλιάσματα· κι' ἀκόμ' ὅσα δὲν ἔκαμαν τὴ μέραν τάχα· μὲν στὸν αἰετόν τοῦς· ἦσαν πλαγιασμένοι γυμνοί.

Ζ'. Καὶ τὴν ἄλλην μέραν πιὸ ἐρωτευμένοι σηκώθηκαν καὶ μὲ σουριγματίες τὰ κοπάδια ὁδηγοῦσαν, γιατί βιάζονταν νὰ φιληθῶν, κι' ἄμα ἰδωθήκαν μὲ χαμόγελο ἔ-

τρέξεν ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλο. Φιλήθηκαν λοιπὸν κι' ἀγκαλιστήθηκαν κατόπι, μὰ τὸ τρίτον γιαντρικὸν ἀργοῦσε, γιατί μῆτε ὁ Δάφνης κόταγε νὰ τὸ εἰπῇ, μῆτε ἡ Χλόη ἤθελε ν' ἀρχινήσῃ, ὡς ποὺ κατὰ τύχην ἔκαμαν κι' αὐτό. Καθόντουσαν σὲ κούτσουρο βαλανιδιάς, ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλο, κι' ἀφοῦ δοκίμασαν τὴ νουστιμάδα τοῦ φιλιῦ, ἀχόρταγα ρουφούσαν τὴ γλύκα του. Ἐγίναν κι' ἀγκαλιάσματα ποὺ ἔκαναν τὰ στόματα νὰ κολνοῦν περισσότερον· μὰ ἐκεῖ ποὺ ἀγκαλιάζονταν, ὁ Δάφνης τράβηξε πιὸ δυνατὰ τὴ Χλόην πρὸς τὸ μέρος του κι' αὐτὴ γέρνει ὀλίγον στὸ ἕνα πλευρὸν τῆς· μὰ γέρνει κ' ἐκεῖνος μαζὶ τῆς, ἀκολουθώντας τὸ φιλί. Καὶ ξέροντας ἀπὸ τὰ ὀνειράτα τὴ στάση, κοίτουσαν πολλὴν ὥραν χάμου σὰ σφιχτοδεμένοι. Μὰ ἐπειδὴ δὲν ἤξεραν τίποτις παρὰ πέρα, νόμισαν, ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ τέλος τῆς ἐρωτικῆς ἀπόλαψης κι' ἀφοῦ ξόδεψαν τοῦ κάκου τὴν περισσύτερη μέραν, χωρίστηκαν καὶ γύριζαν στὰ μαντριά τὰ κοπάδια, μισώντας τὴ νύχτα. Ἰσως ὅμως ἄνταναν καὶ κατὰ τὰ ἀληθινὰ, ἂν τέτοια παραχῇ δὲν ἔβρισκαν ἐξαρνα ὅλη ἐκείνη τὴν ἐξοχή.

(ἀκολουθεῖ)

ΡΩΜΑΪΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΔΗ ΒΑΣΙΛΙΑΤΙΚΟ ΟΝΕΙΡΟ

—Θὰ μοῦ δώσης καὶ μένα τὰ μισὰ ἀπ' ὅσα μαζέψουμε ἀπόψε, πῆς Πέτρο;

—Τῶρες, νὰ σοῦ δώσω τὰ μισὰ; Γιατί νὰ σοῦ δώσω τὰ μισὰ; Ἐσὺ μόνον τὸ φανάρι βαστάς καὶ χτυπᾷς τὸ τούμπανο, ἐγὼ εἶμαι ὁ κακομοῖρος ποὺ ξελαργγίζουμαι νὰ λέγω σ' ὅλους τοὺς τὰ κάλαντα καὶ τὸν Ἀν Βασίλη· δίκιο εἶναι, τὸ λοιπὸν, νὰ πάρω γὼ τὰ περισσότερα.

—Μὰ καὶ γὼ σὲ βοηθῶ.....

Ἔτσι φιλονικώντας γύριζαν τὰ καημένα τὰ μισὰ, ἀπὸ δρόμον σὲ δρόμον, ἀπὸ πόρταν σὲ πόρταν, νὰ ποῦν τὰ κάλαντα καὶ τὸν Ἀν Βασίλη. Τὸν αἰετόν τοῦς εἶτανε νὰ μαζέψουν μερικὲς δεκαρίτσες καὶ γι' αὐτὸ τρέχανε διασκορπίζοντας, δεξιά κι' ἀριστερά, τὸ μονότονόν τοῦς τραγουδάκι «Ἀν Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καισαρείαν» ἔχοντας ἕναν πόθο, ἕνα καρδια-